

Szkoła Podstawowa w Świątkach

*Edukacja regionalna
w klasach I-III*

Opracowały:
Renata Domin
Wiesława Liszewska
Agnieszka Miąsko
Urszula Morgiewicz

Luty 2003

Geneza

Ścieżki edukacyjne to pojęcie, które pojawiło się w podstawie kształcenia ogólnego w zreformowanej edukacji. Treści ścieżek koncentrują się wokół tematyki, która nie mieści się w całości w żadnym z przedmiotów. Podstawa programowa kształcenia ogólnego (Dz. U. nr 14 poz.129 z późniejszymi zmianami) wprowadziła do szkoły podstawowej edukację regionalną.

Odpowiedzialni za realizację edukacji regionalnej są nauczyciele wszystkich szczebli nauczania oraz instytucje kulturalne i oświatowe.

Niniejsze opracowanie może służyć innym nauczycielom jako gotowy materiał do realizacji, ale również jako materiał inspirujący do dalszych poszukiwań i opracowań.

I Cele edukacyjne

1.Cele ogólne

- Zainteresowanie dzieci klas I-III kulturą i tradycjami własnego regionu
- Rozwijanie postaw patriotycznych u uczniów poprzez uczestnictwo ich w życiu rodziny, miejscowości, regionu.
- Poznanie najbliższego środowiska i specyfiki regionu
- Kształtowanie tożsamości narodowej w powiązaniu z tożsamością regionalną

2. Cele szczegółowe

1) Zapoznanie uczniów :

- z elementami historii regionu oraz jego podstawowym nazewnictwem i symbolami regionalnymi
- z instytucjami użyteczności publicznej w miejscu zamieszkania
- z językiem regionu na podstawie podań, pieśni, legend i przysłów
- z położeniem geograficznym regionu i miejscowości, w której mieszkają
- z walorami przyrodniczymi i historycznym miejsca zamieszkania i regionu.

2) Rozumienie związków łączących tradycję rodzinną z tradycją ziemi warmińskiej

II Treści nauczania

Klasa I

1. Rodzina w życiu dziecka.
 - więzy rodzinne
 - struktura rodziny,
 - tradycje i święta rodzinne,
 - jakie święta są bardzo ważne dla twojej rodziny,
2. Nasza miejscowość.
 - moja wieś -Świątki,
 - położenie miejscowości, krajobraz,
 - praca i zawody rodziców,
 - zakłady użyteczności publicznej,
 - walory turystyczne miejscowości,
3. Tradycje miejscowości.
 - najładniejsze i najciekawsze miejsca,
 - sztuka ludowa i jej zbiory,
 - zabytki, pomniki, stare budowle, domy- przeszłość,
 - zabytki miejscowości,

Klas II

1. Życie w rodzinie.
 - drzewo genealogiczne rodziny,
 - związki uczuciowe w rodzinie, okazywanie sobie uczuć
 - wspólne świętowanie, spędzanie wolnego czasu,
 - podtrzymywanie tradycji rodzinnych,
2. Najbliższa okolica.
 - określenie położenia swojej miejscowości (nad rzeką, nad jeziorem, w górach, nad morzem)
 - krajobraz okolicy,
 - gmina Świątki, powiat i województwo, nazwy najbliższych wsi i miast
 - instytucje w mojej miejscowości, władze lokalne
 - walory przyrodnicze gminy, najpiękniejsze miejsca na terenie gminy,
3. Kultura regionu.
 - doroczne tradycje i zwyczaje warmińskie (wigilia, gody, Boże Narodzenie, Wielkanoc)
 - gwara warmińska – pieśni okolicznościowe, przysłowia, powiedzenia
 - historia miejscowości, zmiany zachodzące w wyglądzie okolicy
 - najciekawsze miejsca na terenie gminy, zabytki,

Klasa III

1. Życie w rodzinie.
 - przodkowie rodziny, dzieje rodziny - pamiątki,
 - ciągłość tradycji w rodzinie,
 - uczestnictwo rodziny w życiu lokalnej społeczności i regionu,
2. Najbliższa okolica.
 - położenie geograficzne regionu,
 - władze terenowe, powiaty i województwa,
 - władze mojego powiatu i województwa,
 - największe miasta regionu, rzeki, jeziora,
 - stolica województwa,
 - udział w życiu społecznym, środowiska,
 - walory przyrodnicze regionu,
 - perspektywy rozwojowe mojej miejscowości, gminy i regionu,
3. Historia i kultura regionu.
 - historia mojej miejscowości i mojego regionu,
 - geneza nazwy regionu,
 - tradycje, obyczaje, legendy, podania warmińskie i mazurskie,
 - hymn Warmii
 - gwara warmińska i mazurska – pieśni,
 - strój warmiński,
 - najważniejsze zabytki regionu,

III Przewidywane osiągnięcia

Uczeń:

- dostrzega związki między tradycją rodzinną, a tradycją regionu.
- rozumie jaki wpływ ma kultura regionu na życie i tradycje zachowywane przez społeczność Świątek,
- zna podstawowe wiadomości o swojej miejscowości, gminie regionie,
- włącza się w życie miejscowości i regionu,
- zna tradycje, kulturę regionu, najważniejsze zabytki,
- rozpoznaje mowę swoich przodków,

IV Formy realizacji

1. Zajęcia w klasie (praca w grupach metodami aktywizującymi, praca z tekstami źródłowymi).
2. Wystawki, gazetki,
3. Wyjazdy i wycieczki do Muzeum Warmii i Mazur, zamku olsztyńskiego, Muzeum Przyrody, do parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, zielonych szkół,
4. Spotkania z ciekawymi ludźmi.
5. Inscenizacje.
6. Zajęcia biblioteczne

V Bibliografia

1. Bajki Warmii i Mazur, Irena Kwinto, Lidzbark Warmiński 2001.
2. Edukacja regionalna, dziedzictwo kulturowe w reformowanej szkole. Materiały dla nauczycieli, red Stefan Bednarek, Wrocław 2000.
3. Legendy Warmii i Mazur, Irena Kwinto, Lidzbark Warmiński 2001.
4. Królowa jezior. Baśnie i legendy Warmii i Mazur, (praca zbiorowa), Olsztyn 1988,
5. Ministerstwo Edukacji Narodowej o edukacji regionalnej – dziedzictwie kulturowym w regionie, Warszawa 2000.
6. Warmiacy i Mazurzy, red Bogumił Kuźniewski, Olsztyn 2002.
7. Zamek Kapituły Warmińskiej w Olsztynie, Andrzej Rzempoluch, Olsztyn 1993.

VI Przykładowe rozwiązania metodyczne

1. Scenariusze zajęć.
2. Inscenizacja.
3. Śpiewnik pieśni warmińskich i mazurskich

Scenariusze zajęć dla klasy III (cykl pięciodniowy)

Blok tematyczny: *Warmia i Mazury*

Temat: *Skąd pochodzi nazwa Warmia –*

1. Próby udzielania odpowiedzi na postawione pytanie na podstawie legendy Władysława Gębika „*Warmia*” i tekstu źródłowego (dzień 1)
2. Wykonywanie ilustracji do treści legendy. Nadawanie tytułów narysowanym ilustracjom. Porządkowanie ilustracji z tytułami według chronologii wydarzeń. (dzień 2)
3. Samodzielne pisanie legendy wyjaśniającej pochodzenie nazwy miejscowości –*Świątki* (dzień 3)
4. Wierzenia i zwyczaje, zajęcia rdzennej ludności dawnej Warmii. (dzień 4)
5. Czytanie ze zrozumieniem baśni „*O warmińskim Kłobuku*”, ćwiczenia słownikowe, wyjaśnianie znaczenia zwrotów mazurskich użytych w baśni.

Cele ogólne:

1. Uświadomienie sobie przez uczniów, współistnienia i przenikania się w ich życiu rzeczywistości z fikcją.
2. Ćwiczenie umiejętności odróżniania tego o rzeczywiste, od tego co zmyślane w legendzie *Warmia*
3. Rozwijanie umiejętności poprawnego wypowiedzania się na określony temat.
4. Rozwijanie umiejętności współpracy w grupie.
5. Wykonanie plakatów do zadań grupowych.
6. Kształtowanie umiejętności prezentacji pracy grupowej.
7. Kształtowanie umiejętności zamykania myśli w formie zdania lub równoważników zdań.
8. Pobudzanie zainteresowań związanych z poznawaniem historii, kultury i tradycji warmińskich.

Cele szczegółowe:

1. Uczeń zna pochodzenie nazwy Warmia. Potrafi powołać się na odpowiednie źródło.
2. Słucha legendy i odpowiada na postawione pytania.
3. Czyta ze zrozumieniem teksty źródłowe, baśnie.
4. Posiada wiedzę historyczną na temat zwyczajów, zajęć dawnych plemion warmińskich.
5. Uczeń potrafi przedstawić środkami malarskimi treść legendy.
6. Rozumie pojęcie legenda.
7. Pracuje w grupie.
8. Prezentuje pracę swojej grupy.
9. Samodzielnie tworzy legendę.
10. Wyjaśnia znaczenie zwrotów warmińskich i mazurskich

Metody : aktywizujące, zadaniowa, rozmowa, gry

Formy: indywidualna, jednolita, praca w grupie, indywidualna

Środki dydaktyczne: tekst legendy, mapa historyczna Warmii, ilustracje, duże arkusze papieru, słownik wyrazów obcych, blok rysunkowy, kredki, małe karteczki, tekst z lukami, ilustracje, karty pracy dla grup, grzebienie, grabki, obrus

Przebieg zajęć – dzień 1

1. Wprowadzenie w tematykę zajęć.

- nauczyciel umieszcza na tablicy wyraz legenda
- dzieci piszą na małych karteczkach skojarzenia z wyrazem, a następnie układają promyki z napisanymi wyrazami
- odczytanie znaczenia wyrazu ze słownika wyrazów obcych

2. Czytanie przez nauczyciela legendy, pt.: Warma.

3. Wypowiedzi dzieci na temat usłyszanego tekstu.

- Kim była Warma?
- Dlaczego wyruszyła w daleką podróż?
- Gdzie znalazła narzeczoną dla swojego brata?
- Jakie magiczne przedmioty pomogły dziewczętom w ucieczce przed okrutną czarownicą?
- Skąd pochodzi nazwa Warmia
- W czym naśladowały Warmę warmińskie dziewczęta

5. Samodzielne uzupełnianie zdań z lukami

I poziom

Uzupełnij tekst wybierając odpowiednie wyrazy z ramki

baśni, legendy, wiersza, w lesie, złą i okrutną, na zamku, nad jeziorem, uleczyć, znaleźć, wędrowała, zamieszkała, od jej imienia, od imienia Wanda, Warmią, Wandą, Warmy

Według legandy nazwa Warmia pochodzi od imienia księżniczki Warmy.

Była ona bardzo dobrą i piękną dziewczyną. Mieszkała razem ze swoim bratem Wojewódem na zamku. Pomogła mu znaleźć dobrą i piękną żonę. Sama wkrótce wyszła za mąż i zamieszkała na obszarze ziemi wydzielonej jej przez brata. Ziemia ta od jej imienia po dzisiejsze czasy nazywana jest Warmią.

II poziom

Uzupełnij tekst wyrazami z ramki

Warmią, legendy, na zamku, Warmy znaleźć, od jej imienia, zamieszkała, dobrą i piękną
--

Według legandy nazwa Warmia pochodzi od imienia księżniczki Warmy.

Była ona bardzo dobrą i piękną dziewczyną. Mieszkała razem ze swoim bratem Wojewódem na zamku. Pomogła mu znaleźć dobrą i piękną żonę. Sama wkrótce wyszła za mąż i zamieszkała na obszarze ziemi wydzielonej jej przez brata. Ziemia ta od jej imienia po dzisiejsze czasy nazywana jest Warmią.

6. Odczytanie poprawnych odpowiedzi – sprawdzenie poprawności wykonania zadania.

7. Praca w grupach.

Na podstawie wysłuchanej legendy, pt: *Warmia* i tekstu z internetu wyjaśnijcie skąd pochodzi nazwa – Warmia.

Według legendy	Według tekstu

8. Zadanie pracy domowej – Przepiszcie uzupełniony tekst lukami do zeszytu.

9. Podsumowanie.

Dzień 2

1. Wprowadzenie

- Nauczyciel wiesza na tablicy ilustracje postaci
- Kim są te postacie? Czy je poznajecie?
- Uczniowie opisują każdą postać w kilku zdaniach.
- Nauczyciel pokazuje dzieciom trzy przedmioty: grzebień, grabki i obrus.
- Uczniowie opowiadają z czym te przedmioty im się kojarzą. Do kogo należały. Wymieniają ich magiczne właściwości.

2. Przedstawianie wydarzeń legendy.

- Uczniowie wykonują ilustracje do wybranych wydarzeń.

3. Porządkowanie ilustracji zgodnie z układem chronologicznym legendy.

4. Nadawanie tytułów ilustracjom – zachowanie formy zdaniowej.

5. Przekształcanie zdań na równoważniki zdań.

6. Zapisanie równoważników zdań do zeszytu.

7. Podsumowanie.

Dzień 3

1. Wprowadzenie

- Nauczyciel wiesza na tablicy starą i współczesną mapę Warmii
- Uczniowie porównują obie mapy, próbują odczytać mapę historyczną.
- Nauczyciel zawiesza na tablicy ilustracje i zdjęcia przedstawiające narzędzia, ubiory i sprzęty domowe z przeszłości i współczesne.
- Uczniowie dobierają ilustracje do odpowiednich map. Próbują nazwać przedmioty historyczne i opowiedzieć do czego służyły.

2. Praca w grupach

- Nauczyciel rozdaje polecenia dla każdej grupy.
- Uczniowie wykonują polecenia na dużym arkuszu papieru.

3. Uczniowie prezentują swoje opracowania.

4. Podsumowanie pracy.

Dzień 5

1. Wprowadzenie

- Uczniowie rozwiązują samodzielnie krzyżówkę.
- Odczytanie hasła - Smętek i Kłobuk.
- Czy znacie te postacie?

2. Poznanie treści baśni.

- Nauczyciel rozdaje karty z pytaniami dla grup.
- Czytanie ciche ze rozumieniem legendy przez uczniów.

3. Sprawdzenie zrozumienia tekstu.

- Uczniowie odpowiadają na pytania.
- Uczniowie wypełniają samodzielnie tekst z lukami.

4. Ćwiczenia słownikowe.

- Uczniowie dopisują współczesne znaczenia zwrotów do podanych z baśni.

5. Podsumowanie

Polecenia dla grup

Tekst źródłowy do scenariusza 1

Warmia

Warmia, historyczna kraina położona w dorzeczu środkowej Łyny i Pasłęki, sięgająca po Frombork nad Zalewem Wiślanym.

Nazwa Warmia pochodzi od pruskiego plemienia Warmów zamieszkującego niegdyś jej tereny. W pierwszej połowie XIII wieku obszar został podbity przez Zakon Krzyżacki. W drugiej połowie XV wieku przeciwko zakonowi opowiedziała się szlachta i mieszczaństwo Warmii, przystępując do Związku Pruskiego. W wyniku wojny 13-letniej i pokoju toruńskiego dominium warmińskie zostało w 1466 roku inkorporowane do Korony.* Od 1772 roku Warmia znalazła się w zaborze pruskim. Mieszkańcy Warmii długo opierali się naciskom germanizacji, biorąc czynny udział w powstaniach narodowych. W wyniku plebiscytu przeprowadzonego po I wojnie światowej Warmia pozostała w granicach Niemiec powróciła do Polski w 1945 roku.

* inkorporowane - włączone

Korona - dawna nazwa Polski ; do Korony – do Polski

Polecenia dla grup do scenariusza 3

Grupa I

Przeczytajcie uważnie tekst i odpowiedzcie na pytania. Wykonajcie plakat.

Przygotujcie prezentację.

1. Jakie plemiona zamieszkiwały dzisiejszą Warmię?
2. Jak wyglądała ich kraina?
3. Czym się zajmowali?

Tekst źródłowy

Olsztyn

Zanim powstało moje miasto miał tu siedzibę lud należący do tej grupy językowej co Litwini i Łotysze. Byli to Prusowie. Od wczesnej epoki żelaza, tj. od V wieku przed naszą erą, a może od czasów jeszcze bardziej odległych, zamieszkiwali oni ziemię między ujściem Wisły na zachodzie, a dolnym Niemnem na wschodzie, morzem Bałtyckim na północy, a krańcami Pojezierza Mazurskiego na .Ich kraj był bogaty w wody i lasy. Z tego powodu ważnymi gałęziami gospodarstwa Prusów były łowiectwo i rybactwo, a zwłaszcza bartnictwo. Jednakże podstawą ich gospodarki było rolnictwo.

Prusowie mieli stałe niwy (pola), które uprawiali przy pomocy radła zaprzęzonego w konie lub woły. Zнали brony, sierp, kosy, widły, łopaty. Siali pszenicę, jęczmień, żyto, owies, proso i znali bób, mak, fasolę, grykę. Potrafili zakładać sady owocowe, w których sadzili jabłonie, grusze, śliwy i wiśnie. Prusowie hodowali konie, (stworzyli własną pruska rasę dzikich koni, tzw. tarpanów, schwytanych w lasach i oswojonych), było rogacie, owce, świnie, owce, kozy i drób.

Grupa II

Przeczytajcie uważnie tekst i odpowiedzcie na pytania. Wykonujcie plakat. Przygotujcie prezentację.

1. Gdzie mieszkali Prusowie? Na wsi czy w mieście?
2. Gdzie budowali swoje chaty?
3. Jakimi byli ludźmi?

Tekst źródłowy

Prusowie nie budowali miast, choć mieli stale miejsca przeznaczone na targowiska. Nie mieli także i wsi. Mieszkali w chatach kleconych z drewna i słomy, wznoszonych nie w skupiskach, ale przy swoich polach uprawnych. Znani byli ze swej skromności, z lekceważenia wystawnego ubioru i ozdób, z gościnności. Żyli w wielożeństwie. Majątek dziedziczyli tylko synowie.

Grupa III

Przeczytajcie uważnie tekst i odpowiedzcie na pytania. Wykonujcie plakat. Przygotujcie prezentację.

1. Jaki ustrój społeczny mieli Prusowie?
2. Z kim handlowali Prusowie?
3. Czym handlowali i co przywozili z innych krajów?

Tekst źródłowy

Ich ustrój społeczny wynikał z prywatnego władania ziemią. Przy istnieniu licznych pozostałości wspólnoty rodowej zróżnicowanie majątkowe było poważne, a potęgował je handel utrzymywany z sąsiednimi ludami, w tym także handel morski z krajami skandynawskimi. Statki pruskie odwiedzały port w Birce, a kupcy skandynawscy przybywali do portów pruskich: w Truso w południowo-zachodnim kącie Zalewu Wiślanego i w Wiskiauten na Sambii. Do krajów skandynawskich wywożono zboże, produkty leśne i bursztyn, przywożono stamtąd głównie wyroby metalowe jak broń. Żelaza bowiem i soli Prusowie nie mieli.

Grupa IV

Przeczytajcie uważnie tekst i odpowiedzcie na pytania. Wykonujcie plakat. Przygotujcie prezentację.

1. W co wierzyli Prusowie?
2. Co czcili Prusowie? Jak nazywał się bóg Prusów ?
3. Gdzie odprawiali swoje ceremonie, uroczystości religijne? Dlaczego właśnie tam?

Tekst źródłowy

Zmarłych palono na stosach, prochy składano do urn i grzebano w ziemi, a rodzina i przyjaciele zasiadali do stopy. Prusowie wierzyli w życie pozagrobowe. Utrzymywali, że dusze zmarłych przebywają w swych rodzinnych stronach i snują się po domach, polach, lasach. Czccili słońce, księżyc, gwiazdy, pioruny, wodę i ogień, ptactwo, niektóre zwierzęta i płazy. Świątyń nie mieli. Ceremonie religijne odprawiali pod gołym niebem wśród lasów lub na polach oraz stare. Prawdopodobnie pewne lasy i gaje oraz stare, wiekowe drzewa (dęby, i lipy) uchodziły u Prusów za święte. Można sądzić, że Prusowie czcili Perkuna, ponieważ kult tego boga grzmotu występował u pokrewnych im Litwinów i Łotyszów. U progu XIII stulecia Prusowie dzieli się na następujące grupy etniczne: Pomezanów, Pogezanów, Warmów, Natangów, Sambów lub Samów, Bartów, Nadrowów i Galindów lub Golendów.

Polecenia dla grup d scenariusza 5

Rozwiąż krzyżówkę

					6
		3			R
	2	P			O
1	W	A	4	5	Ż
R	A	S	O	B	A
O	R	Ł	S	I	N
S	M	Ę	T	E	K
I	I	K	O	L	A
C	A	A	J	I	
Z			A	K	
K					
A					

	7	8		11		
	E	W	9	10	Ż	12
i	K	Ł	O	B	U	K
	O	O	L	O	R	L
	L	D	S	B	A	O
	O	O	Z	R	W	N
	G	W	T	Y		
	I	O	Y			
	A		N			

Hasło i

1. Roślina chroniona, jej stanowiska są spotykane na terenie Leśnictwa Różanka.
2. Nazwa naszego regionu.
3. Rzeka przepływająca przez gminę Świątki
4. "..... bobrów na rzece Pasłęce"
5. Orzełumieszczony w godle naszego kraju.
6. Leśnictwo, najbliżej położone od naszej szkoły
7. Nauka badająca zależności między organizmami w przyrodzie.
8. Nadleśnictwo w naszej gminie na terenie którego są spotykane gniazda bociana czarnego.
9. Stolica województwa warmińsko- mazurskiego.
10. Zwierzęta z rezerwatu w naszej gminie.
11. Ptak, bohater wiersza Jana Brzechwy: „ i czapla”
12. Drzewo liściaste, zwane inaczej jawor.

Tekst z lukami

Częstymi postaciami w baśniach warmińskich i mazurskich są i
 Smętek to dawny..... Warmii i Mazur. Wyobrażano go sobie jako starca z siwą i łysą głową, na której nosił czapkę z
 Kłobuki to leśne, które służyły Smętkowi.
 Kłobuki były małymi, stworkami, które błąkał się po wertepach i płatały ludziom

Zwroty do ćwiczeń słownikowych.

Napisz, jakie znaczenie mają zwroty z baśni.

- Był wielkim władką
- Rozsierdził się
- Smętny i zbiedzony
- Do serca przypadli
- Robota paliła mu się w rękach.....
- Siarczyście.....
- Sto bizunów na mój kark
- Dociekać prawdy.....
- Ochabkę.....
- Zmarkotniał do cna.....
- Zginę marnie.....
- Chłop poczciwy.....
- Splonęła jak róża.....
- Z rozrzewnieniem.....
- Chłop nie ułomek.....